

DRVENI GOTIČKO-RENEŠANSNI VIJENAC IZ TUDIZIĆEVE PALAČE U DUBROVNIKU

VERENA HAN

Dok su gotičko-renesansne palače i dvorci u Dubrovniku uglavnom sačuvali svoj vanjski lik i na njemu gotovo nepromijenjen plastični ukras njihova je unutrašnjost doživjela mnogo preinaka izazvanih životnim potrebama generacija, koje su se tu smjenjivale. Poneki ukrasni ili upotrebnii predmet, izrađen od trajnijeg materijala, sačuvao se i unutar kuća, kao ugrađena kamena pila i kamini, klesani ukras na stepenicama ili krune na zdencima u prizemlju, dok je drvenarija uglavnom propala. U starim palačama i dvorcima Dubrovnika gotovo više i nema originalnih drvenih vrata, ograda i balatura, kao ni dijelova ugrađenog drvenog namještaja ili stropova. Tek po neki fragmenti, najčešće zaštićeni slojem žbuke, dospjeli su do nas, čekajući stoljećima da budu otkriveni. Na takav je način spašeno i nekoliko drvenih ulomaka gotičko-renesansnog vijenca iz dubrovačke palače plemićke obitelji Ranjine — Tudizića na Pustijerni, koji su prilikom jedne adaptacije zgrade zaslugom Dr. Boža Glavića otkriveni.

Ulomci nisu nađeni in situ, nego van zgrade, gdje su sa ostalim nepotrebnim građevinskim materijalom izneseni, a tačno mjesto njihova smještaja u palači nije više moglo biti naknadno utvrđeno. Međutim zna se, da su u gotičko-renesansnim palačama u Dubrovniku drveni rezbareni vijenci ukrašavali sobe na višim spratovima, koji su u pravilu imali ravne, drvene stropove, dok prizemlje, u kome su bile smještene ostave i magazini, i koje, presvođeno plitkim krstatim kamenim svodovima, nije ni po funkciji, a ni prema načinu gradnje odgovaralo primjeni takva ukrasa. Prema tome, ulomci vijenca iz Tudizićeve palače svakako su dijelovi ukrasne drvenarije iz prostorija sa viših spratova. Danas, nakon temeljnog čišćenja, izloženi su u jednom odjeljenju Historijskog muzeja u Kneževu dvoru, a legendom, koja označuje njihovo porijeklo, datirani su početkom XVI. stoljeća.

Dijelovi vijenca izrađeni su od orahovine. Rezbareni ukras podijeljen je u tri zone: dvije krajnje sastoje se od savijenog užeta, a u srednjem ispupčenom dijelu nalazi se vijugavo lišće (sl. 19). U sredini većeg ulomka plitko je izrezbaren Tudizićev grb sa šest ruža na polju u obliku štita, a uokviren je okruglim stilizovanim vijencem od lovorova lišća, koji s obje strane podržava po jedan lav zabačena repa (sl. 18.). Dužina prvog ulomka,

18. Ulomak drvenog gotičkorenesansnog vijenca Tudizićeve palače u Dubrovniku

koji je sastavljen od dva komada, iznosi 3,58 m, a onog s grbom 3,78 m.

Sačuvani ulomci vjerojatno su dijelovi ukrasne drvenarije iz dviju prostorija, što se zaključuje na osnovu nejednakih im visina. Dok je prvi visok 16,5 cm, onaj s ukrasom grba za tri centimetra je niži. Kako su oba ulomka jednako ukrašena, osim razlike u grbu, a rezbarija pokazuje rad istih ruku, izvjesno je da su oni dijelovi dekorativne cjeline, koja je vjerojatno od iskona bila ukras stambenih prostorija Tudizićeve palače. Pretpostavlja se, da su bili smješteni neposredno ispod drvenog stropa, možda u »sali« ili u kojoj od pobočnih prostorija, i da im je funkcija bila prvenstveno estetske prirode.

19. Ulomak gotičkorenesansnog vijenca Tudizićeve palače

Na području Dalmacije ukrasna zidna drvenarija i stropovi gotičko-renesansnih palača nisu još u cjelini evidentirani ni detaljnije ispitivani. Za podatke, kojima danas raspolažemo o tom problemu, zasluga ide svakako Dru Cvitu Fiskoviću, koji se, obrađujući šire teme iz područja umjetničkih zanata u Dalmaciji,¹⁾ u nekoliko navrata na tom pitanju uzgred zadržao.

¹⁾ C. Fisković, *Drvena gotička skulptura u Trogiru*. RAD, JAZU, knj. 275, Zagreb, 1942, 127–129; *Isti, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku*. Zagreb. Matica Hrvatska, 1947, 68; *Isti, Umjet-*

Zasada se zna, da na tlu dalmatinskom ima sačuvanih ostataka zidne drvenarije i drvenih stropova iz XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku,²⁾ na Korčuli,³⁾ u Splitu,⁴⁾ Šibeniku i na Čiovu.⁶⁾ Sa spomenicima u navedenim lokalitetima ulomci iz Tudizićeve palače ne pokazuju bliže stilske srodnosti, što se može obrazložiti činjenicom, da su možda nastali u kasnijem razdoblju. O tome, kada je Tudizićeve palače građena, zasada, koliko je poznato, nema tačnijih podataka, i u tome ona dijeli sudbinu većine stambenih palača unutar zidina grada, koje čekaju svoju monografsku obradu.⁷⁾ Prema elementima dekorativnog ukrasa i prema cjelini arhitektonske zamisli, gradnja Tudizićeve palače vjerojatno pada u prvu polovinu XVI. stoljeća, na osnovu čega bi se moglo zaključiti, da su i nađeni ulomci savremeni gradnji palače, što rezultati stilske analize, kako će se to tokom daljeg izlaganja vidjeti, doista u cjelini i potvrđuju.

Na ulomcima vijenca ima pojava, koje su značajne za dubrovački gotičko-renesansni stil XVI. stoljeća. Dok je savijeno uže, koje uokviruje rezbareno lišće, izrazito gotički ukrasni element, vegetacijski motiv pokazuje druge stilske osobine. Lišće više nije bujno i treptavo, ono se ne talasa i ne vijuga amo tamo u nekadašnjem tradicionalnom dalmatinskom ritmu XV. stoljeća, kojeg su najznačajniji predstavnici bili Juraj Dalmatinac i Andrija Aleši. Sapeta u okvir savijenog užeta,

---

nički obrt u XV i XVI stoljeću u Splitu, Zbornik Marka Marulića, JAZU, Zagreb, 1950, 147; Isti, Sredovječni zadarski majstori. Časopis »Mogućnosti« III br. 2 Split 1957.

²⁾ Gotički drveni strop sačuvan je u Ranjininoj palači u Karmenu i u sjevernom dijelu dominikanskog samostana, C. Fisković, *Naši graditelji i kipari*, 68.

³⁾ Fisković je u potkrovlju korčulanske katedrale otkrio tragove drvenih vijenaca, kojima je bio obrubljen strop; u korčulanskim palačama naišao je na sačuvane stropne grede ukrašene motivom savijenog užeta; C. Fisković, *Drvena gotička skulptura u Trogiru*, 129.

⁴⁾ Ravni gotički strop sačuvan je gotovo u cjelini u velikoj dvorani Papalićeve palače u Splitu, a obrubljuju ga grede oivičene zupcima i savijenim užetom položene na drvene menzole; C. Fisković, *Umjetnički obrt*, 147.

⁵⁾ U šibenskoj gotičkoj palači Lavčić nalazio se drveni rezbareni strop, kojega su ulomci bili sačuvani u Gradskom muzeju u Šibeniku, ali su za vrijeme rata propali, C. Fisković, *Drvena gotička skulptura*, 129; J. Perić, *Kuća u Šibeniku od najstarijih vremena do konca XVIII. stoljeća*, Radovi Instituta JAZU u Zadru, Zagreb, 1955. knj. 2, 246.

⁶⁾ Veću pažnju poklonio je Fisković drvenom kasnogotičkom stropu u kapitolu samostana sv. Križa na Čiovu, C. Fisković, *Drvena gotička skulptura* 127–129.

⁷⁾ Tom problemu posvećena je do danas mala pažnja i ima svega nekoliko takovih radova: D. Vuković-D. Živanović, *Jedna renesansna palača u Dubrovniku*, »Urbanizam i arhitektura«, Zagreb 1950, 3–4, 42–47; I. Zdravković-D. Živanović-D. Vuković, *Tri stare dubrovačke palate* Anali Historijskog instituta JAZU, Dubrovnik, 1952, god. I, sv. 1, 183–196.

vegetacija miruje pokoravajući se novim stilskim zakonima: simetriji i stilizaciji. Nekadanju živost umirila je renesansna harmonija u ritmičkom ponavljanju simetričnih grupa stilizovanog, rezbarenog lišća. U tom je smislu vrlo ubjedljivo poređenje naših ulomaka s lisnatim gotičkim ukrasom na portalima dubrovačkog dominikanskog ili franjevačkog samostana ili s drvenim vijencem ormara u sakristiji trogirске katedrale, koji je nastao sredinom XV. stoljeća.⁸⁾ Raspored ukrasnih detalja u osnovima je isti, a kolike li razlike u stilskoj koncepciji motiva! Tamo dinamika, bujnost i težnja za naturalističkom vjernošću vegetacije, ovdje mir, simetrija i stilizacija.

I heraldički motiv na drugom ulomku vijenca pokazuje značajke, koje su karakteristične za prelazni gotičko-renesansni stil s brojnim paralelama u susjednoj Italiji, osobito u Toskani. Vijenac od stilizovana lovorova lišća predstavlja okvir uobičajen za grbove u XV. i prvoj polovini XVI. stoljeća, a izrađivan je reljefno na drvenu namještaju,⁹⁾ na mramornim pilima i kaminima¹⁰⁾ ili je pak, što se često pojavljuje, slikan na škrišnjama.¹¹⁾

Na ulomcima nisu nađeni tragovi boje ili pozlate, iako sačuvana drvenarija iz dalmatinskih kuća dokazuje, da je osobito u XV. i XVI. stoljeću premazivanje drvenih predmeta bojom ili pokrivanje zlatnim listićima bila uobičajena praksa.¹²⁾ O širokoj primjeni takva načina ukrašavanja drvenarije još rječitije govore arhivski zapisi, koji istodobno pokazuju i živo sudjelovanje istaknutnih slikara pri tom poslu.¹³⁾ Vjerojatno da se boja ili pozlata na našem vijencu tokom vremena izgubila sa slojevima kreča, kojim je valjda češće puta bio premazivan.

Rezbareni ukras vijenca pokazuje, da ga je radio spretan zanatlija čije su ruke bile vične izradi stilizovanog motiva, koji se u tekucem nizu ponavljao prema nekom već ustaljenom uzoru. Međutim vještina rezbara zatajila je na likovnom zadatku, koji je zahtijevao više od stereotipnog ponavljanja motiva i tražio dublje poznavanje zanata i sposobnost stvaranja. Tako su heraldički likovi suprostavljenih lavova na drugom ulomku vijenca naivno izrađeni, bez dovoljno likovnog znanja i vještine, čime se dokazuje samo zanatski, a ne i umjetnički kvalitet nađenih fragmenata.

Kad je riječ o elementima ukrasne drvenarije u gotičko-renesansnoj kući u Dubrovniku XVI. stoljeća, osvrnut ćemo se

⁸⁾ C. Fisković, *Drvena gotička skulptura*, sl. 29.

⁹⁾ F. Schotmüller, *Wohnungskulptur und Möbel der italienischen Renaissance*, Stuttgart, 1928, fig. 90, 119, 121, 137.

¹⁰⁾ *Isti*, op. cit., fig. 541, 544, 547, 548.

¹¹⁾ *Isti*, op. cit., fig. 79, 80.

¹²⁾ C. Fisković, *Naši graditelji*, 68; *Isti*, *Drvena gotička skulptura*, 129.

¹³⁾ J. Tadić, *Grada o slikarskoj školi u Dubrovniku XIII—XIV veka*, Beograd, SAN, 1953, I, II.

na podatke iz arhivskih dokumenata, koji nas navode na nov problem u vezi s tamošnjom kulturom stanovanja, kojemu dosad nije posvećivana pažnja. Naime, u dubrovačkim arhivskim dokumentima, u inventarima domova i ugovorima građana sa slikarima, stolarima i rezbarima nailazi se na navode o »armaturi«, koja se dovodi u vezu s dekoracijom soba ili dvorana. Nameće se pitanje, da li se drveni ulomci iz Tudizićeve palače mogu povezati s tim podacima i da li se na osnovu njih mogu dopuniti naše pretpostavke o drvenom rezbarenom vijencu u prostorijama stambenih kuća, o njegovoj funkciji, izradi i načinu ukrašavanja, odnosno da li se još dosad neobjašnjeni pojam armature može primijeniti na taj dio dekorativnog elementa drvenih stropova i zidnog ukrasa u dubrovačkim domovima.

U arhivskim zapisima, poimence u inventarima kuća, pojam armatura može imati dvostruko značenje. On se nekad odnosi na prsni oklop¹⁴⁾ ili se njime označuje drvena konstrukcija, koja je u stambenim prostorijama imala određenu funkciju.¹⁵⁾ Ima slučajeva, da prilikom navođenja predmeta u inventarima uopće nije jasno o čemu se radi, jer se pojam navodi bez ikakva tumačenja.

S nazivom armatura već se rano srećemo u vezi s kulturom stanovanja u dalmatinskom primorju. Prema podacima iz XIV. stoljeća prilikom ugovaranja o gradnji neke kuće u Kotoru, traži se, da stolar izradi armaturu oko zidova dvorane za smještavanje štitova,¹⁶⁾ što bi značilo, da je armatura bila neka vrst zidne oplate ili možda profilirane grede, na koju su stavljene ili vješani predmeti. U jednom ugovoru iz 1488. godine, zabilježenom u knjigama dubrovačke kancelarije, naručuje se kod rezbara pet komada armature, a njihov opis u mnogome se slaže sa izgledom ulomaka vijenca iz Tudizićeve palače. U navedenom ugovoru kaže se, da svaka armatura mora imati grb sa dva lava i dva krilata bizona, koji treba da su pozlaćeni kao i grbovi i krug oko njih.¹⁷⁾ U prvoj polovini XVI. stoljeća navode se u Dubrovniku i Lopudu rezbarene armature bez ikakva drugog opisa ili oznake funkcije i smještaja,¹⁸⁾ a u jednom dubro-

¹⁴⁾ ... armature due cioe dua pestotali con sue manege; Armatura-guernimento de soldati antichi per difesa della persona (Petrocchi, Novo dizionario), vidi N. Beritić, Prilog poznavanju unutrašnjosti lopudske kuće XVI stoljeća, Anali Historijskog Instituta JAZU, Dubrovnik 1954, god. III, 497, bilj. 104.

¹⁵⁾ Armadura chiamato alcuni artefici tutte quelle cose ch'essi pongono per sostegno e specialmente que legnami che si mettono per sostegno delle fabbriche, Boerio, Dizionario del dialetto veneziano, Venezia, 1856. sub voce armadura.

¹⁶⁾ ... faciat circum salam armaturas pro clipeis, Kotorski spomenici, Knjiga kotorskih notara od 1326-1335, Zagreb, 1951. I, dok 165.

¹⁷⁾ J. Tadić, op. cit., I, 641.

¹⁸⁾ ... l'armatura intagliata, N. Beritić, op. cit., 503, dok. I.

vačkom inventaru iz 1505. god. spominje se pokretna armatura – armatura levateza.¹⁹⁾ U nekom ugovoru za gradnju kuće u Dubrovniku početkom XVI. stoljeća navode se pored ostalog materijala za gradnju i pironi de armatura,²⁰⁾ što se možda odnosi na klinove za vješanje drvene konstrukcije, koja je tako nazivana, ili su to klinovi učvršćeni na samoj armaturi, na koje su vješani predmeti. Na slični podatak o armaturi s klinovima naišlo se također u jednom stonskom inventaru.²¹⁾ U nekom drugom stonskom kućnom inventaru iz 1509. godine navodi se ogledalo u vezi sa armaturom,²²⁾ a spominje se i dupla armatura od drveta s klinovima.²³⁾

Na osnovu iznijetih arhivskih podataka može se sa sigurnošću pretpostaviti, da je armatura služila da se na nju vješaju ili stavljaju predmeti, jer se pored klinova, koji toj pretpostavci idu u prilog, u inventarima nabrajaju razni predmeti, koji su u nekoj vezi sa armaturom. Tako se naprimjer spominje stakleni tondo – tanjur, ploča – pričvršćen za armaturu,²⁴⁾ a nisu rijetki navodi o ukrasnim maramama – i fazzoletti de armatura – izrađenim najčešće od svile, katkad crvene boje; neke su slikane, a bilo ih je oko metar dugačkih.²⁵⁾ Na osnovu njihova naziva vjerojatno je, da su služili za ukras drvene sobne konstrukcije na zidovima. Pojava fazolletta kao ukras na rezbarenoj zidnoj drvenariji nije tako neobična, jer se iz inventara također doznaje, da su svilenim marama bile ukrašavane slike na zidu,²⁶⁾ ogledala²⁷⁾ i kamena pila.²⁸⁾ Fazzoletti de armatura bili su vjerojatno bogatije ukrašene, možda vezene marame, jer se oporučno ostavljaju crkvi.²⁹⁾ Na takve podatke nalazi se u

¹⁹⁾ ... vna armatura levateza de legno, Div. canc. 98, 4t.

²⁰⁾ Div. canc. 97, 159.

²¹⁾ ... vna armatura pèr camera con li soi peroli fornite da legno schieto No 6. Div. de Stagno 21, 1513–1517, 47.

²²⁾ ... specchio dorato da armatura, Div. de Stagno 20, 190.

²³⁾ ... armatura doppio de legno con li sui peroli, Div. de Stagno 20, 190.
121, 21t.

²⁴⁾ ... vno tondo de vetro atacchato alla armatura, Div. canc.

²⁵⁾ Navodi o ukrasnim maramama za armaturu pojavljuju se u dubrovačkim inventarima gotovo kroz cijelo XVI. stoljeće. Predaleko bi nas odvelo da citiramo sve primjere, pa su stoga uzeti samo oni pojedinačni, kojih nam opisi daju što potpuniju sliku o tom predmetu:

doi fazzoli de armatura, Testamenta 29, 68';

fazzoli novi piculi lavoradi de seda de armatore, Div. canc. 107, 68';

octo fazzoletti corti da armatura lavorati de seta antichi, Testamenta 33, 118';

facioli depinti corti de armature dodeci (12), Div. canc. 120, 24 t;

item facioletti de armatura no 7 lauorati con seda biava longi ciascun uz 1 2/3, Div. canc. 121, 25 t;

fazolo de armatura in seda rosa, Div. de Stagno, 21'.

²⁶⁾ Figura de nostra donna con un fazol intorno, Div. de Stagno 21, 99;

oporukama žena i vjerojatno, da je poneka od tih zavješanih marama bila i rad njihovih ruku. Pored pojma fazolletto u inventarima se navode i tovaglie u vezi s armaturom,³⁰⁾ što bi možda značilo, da su i ručnici bili vješani na armaturu.

Armatura se javlja u Dubrovniku već u prvoj polovici XIV. st., a poznat je i drvodjelac Tudor Tupša, koji je izrađuje za kuću Bucignola.^{30a)}

U odnosu na armaturu od interesa su i podaci, koji govore o sudjelovanju slikara pri izradi ili ukrašavanju te sobne drvenarije. Slikar Radovanović obavezuje se 1522. godine, da će predati Nikoli Kabožiću 38 lakata neke armature s klinovima, ružama i drugim ukrasom.³¹⁾ U 1524. godini isti će slikar oslikati Klementu Gučetiću pored tri skrinje i sedam lakata armature.³²⁾ To će uraditi i Petar Radonjić Baru M. Bratutoviću, a sobna armatura kod njega naručena imat će pozlaćeno lišće, dok će svaki izrađeni »lakat« te drvenarije stajati dukat.³³⁾

Armatura se javlja, koliko nam je poznato, u dubrovačkim kućnim inventarima do sredine šesnaestog stoljeća.

Što se može zaključiti na osnovu navedenih arhivskih podataka? Mišljenja smo, da je pojmom armatura u svakom slučaju obilježena drvena konstrukcija montirana na zidove soba, koja je služila za vješanje predmeta, a istovremeno je bila i dekorativni element u tim prostorijama, jer se njenoj izradi i ukrasu, kako smo vidjeli, posvećivala znatna pažnja. Armatura je u kućama vlastele bila obilježena i plemićkim insignijama.³⁴⁾

Smještaj armature na zidovima nije arhivskim podacima dovoljno jasno određen. Ukoliko je ona služila da se na nju pričvrste ili vješaju neki predmeti — naprimjer slike ili ogledala —, vjerojatno da nije bila uvijek smještena samo pod stropom, nego nešto niže, možda na dvije trećine visine zida kao završni dio njegove drvene oplata u obliku isturenog korniza,

---

quadro vno della pietade sopra la porta de dicta camera de dentro via (!); vno fazolo intorno, Div. de Stagno, 20, 191;

vn quadro con la cortina di nostra donna, Div. canc. 187, 216.

²⁷⁾...doi tovaglioli de specchio ogni cosa laurato alle extremite de rosso, Testamenta 29, 68'.

²⁸⁾...dui fazoli dello pylo con seda de brz 5 luno, Div. canc. 108, 16' t.

²⁹⁾ Nikoleta, žena zlatara Vukašina, oporučno ostavlja pored ostalog crkvi sv. Marije na Dančama doi fazzoli de armatura; nadalje ostavlja dva ručnika za armaturu crkvi sv. Dominika, due tovaglie de armature, Testamenta 29, 68', 69.

³⁰⁾...due tovaglie de armatura, Testamenta 29, 69.

^{30a)} C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, 14. Dubrovnik 1955.

³¹⁾ J. Tadić, Građa II, dok. 1015.

³²⁾ Isti, op. cit., dok. 1030.

³³⁾ Isti, op. cit., dok. 1073.

³⁴⁾ Vidi bilješku 18.

osobito ukrašenog. Možda je ona samo kao profilirana greda bila učvršćena na određenu visinu zida i na nju vješana tkanina ili koža, koje su služile za naslanjanje prilikom sjedenja na škrinjama, koje su u to vrijeme stavljene uza zidove soba. Kroz cijelo XVI. stoljeće u dubrovačkim kućnim inventarima, koji su zabilježeni u kancelarijskim i notarijalnim knjigama grada, nailazi se na podatke o tkaninama, koje su služile kao zidne zavjese zvane spaliere, felsi ili verdure,³⁵⁾ dok su u imućnijim kućama toj svrsi služile zavjese od pozlaćene i slikane kože.³⁶⁾ Zidne zavjese bile su visoke kao sam zid³⁷⁾ ili nešto niže,³⁸⁾ a stavljane su naokolo zidova.³⁹⁾ Da bi se na zid objesile, bila je potrebna neka konstrukcija sa klinovima, koja se prema potrebi i prema visini sobe stavljala bilo pod samu tavanicu ili nešto niže. Nije li upravo armatura s klinovima bila ona, koja je služila za vješanje spaliere i pozlaćenih koža? U tom smislu arhivski podaci, kojima raspolažemo, nisu u samim dokumentima dovedeni u bližu vezu, koja se pak sama nameće kao rezultat analize tih podataka i dozvoljava slijedeći zaključak:

Pojam armatura u vezi s uređenjem soba odnosi se u arhivskim zapisima na dekorativno obrađeni vijenac, koji se prema potrebi smještavao na određenu visinu zida, a imao je ustvari dvojaku zadaću. Armatura pod stropom bila je završni element stropne konstrukcije sa estetskom funkcijom, a istovremeno je služila da se o nju vješaju zidne zavjese, ukoliko nije bilo također i niže smještene armature, koja bi služila tom istom praktičnom zadatku. S obzirom na to da se u arhivskim zapisima spominje armatura levateza,⁴⁰⁾ to jest pokretna drvena konstrukcija, pretpostavlja se, da se to odnosilo na donji drveni korniš ili vijenac, koji je izrađivan na lake u komadima prema slobodnim zidnim ploham, koje su bile prekidane otvorima za prozore i vrata. Može se konačno pretpostaviti i to, ukoliko je prostorija na zidovima imala obje armature, onu ispod stropa i drugu, niže smještenu, da su obje svakako sačinjavale po motivima i obradi stilsko jedinstvo.

Ulomci vijenca iz Tudizićeve palače vjerojatno su dijelovi stropne armature, koja nije u ovom slučaju imala funkciju

---

³⁵⁾ Podaci o spalierama, felsima i verdurama su brojni, stoga se daje po jedan podatak za svaku: spaliere de panno divise pezzi No 7 usate, Div. canc. 143, 157; due altri felsi da spaliere, Di. canc. 149, 181; verdura vna grande br. 9, Div. canc. 113, 164.

³⁶⁾ V. Han, Upotreba dekorativne kože u renesansnom Dubrovniku. Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku IV, 1956.

³⁷⁾ la sudetta camera e ornata di cori doro alti quanto l'altezza delle mura sino al tereno, Div. canc. 180, 81'.

³⁸⁾ la sudetta sala e ornata di cori d'oro basse, Div. canc. 180, 84.

³⁹⁾ quattro spalere atorno la camera, Div. canc. 145, 67't.

⁴⁰⁾ Arhivska signatura daje se u bilješci 19.

grede za vješanje predmeta, jer se na sačuvanim dijelovima nisu našli tragovi za klinove. Vjerojatno da je u dvorani i u ostalim sobama palače na spratovima bilo nisko smještenih armatura na zidovima, koje su prilikom brojnih adaptacija zgrade za nove potrebe života bile osuđene na propast. Kao pokretni elementi, vjerojatno da su ti vijenci nestali iz tih prostorija zajedno s nekadanjim originalnim namještajem.

Sačuvanu drvenariju iz Tudizićeve palače izradio je, nema sumnje, domaći majstor. U arhivskim dokumentima nisu rijetki pomeni o rezbarima — intagliatorima domaćeg porijekla, koji vezani za Dubrovnik skupa sa svojim djelima čekaju obrađivača. Svaka i najmanja bilješka u vezi s tom temom, kao i evidencija sačuvanih ulomaka, pomoći će njenoj svestranoj obradi. To je bila i namjena ovog priloga.